

ARTIKELN SOM FÖLJER är hämtad ur
tidningen Elsa nr 1/2022, med temat:
Vetekornets lag

ELSA ÄR EN TIDNING om feministisk teologi, kultur och ekumenik
som ges ut av Sveriges Ekumeniska Kvinnoråd, SEK.

BLI MEDLEM i SEK, Sveriges Ekumeniska Kvinnoråd,
så får du tidningen hemskickad direkt i brevlådan.

Läs mer och bli medlem på
www.svekumeniskakvinnor.se

Jordens bortglömda liv

Vetekornets lag i klimatkrisens tid

Vad betyder liknelsen om vetekornets lag i en tid då det liv som finns i jorden, och som omvandlar vetekornets död till liv, hotas av människans skoningslösa jakt på mer? Teologen Sofie Söderin skriver om hur vi exploaterar jordens omsorg på samma sätt som kvinnors omsorg har exploaterats.

"Om vetekornet inte faller i jorden och dör förblir det ett ensamt korn. Men om det dör ger det rik skörd." – JOH 12:24

NÄR JESUS YTTRADE dessa ord hade vete odlats i tusentals år i området han levde i. Nu är det ett av de vanligaste sädesslagen i världen. Vetekornet faller i jorden och i jorden blir det till liv. Idag, när få ägnar tankeverksamhet åt att fundera på *vad* det är som finns i jorden som ger kornet liv, tolkar vi lätt denna liknelse som en berättelse om en enskild förvandlingsprocess. Kornets väg ned i jordens dödsrike och dess resa upp ur marken igen som en ny växt blir en symbol för våra enskilda liv; för vårt eget livs kamp och de uppståndelser vi som individer är med om under vår jordevandring.

Men kornet är inte ensamt där i jorden. Det är omgivet av liv: ett gram jord innehåller nämligen mellan 4 000 och 50 000 olika sorters mikroorganismer. Och jordens liv är beroende av kornets och växternas död, för utan dem finns inget som binder ihop den och då eroderas jorden och försvinner. Utan kornets och andra växters död finns till slut inget liv i jorden. Vetekornets död är sammanlänkad med livet inte bara genom sig själv utan genom samspelet med andra livsformer i det ekosystem som det är en del av.

Omsorgens tre dimensioner

Idag är jordens liv hotat. På grund av vårt utsugande av den och vår jakt efter att kunna odla mer och mer så hotas det liv som vi som mänsklighet inte klarar oss utan. Vad betyder liknelsen om vetekornets lag i en tid

då det liv som finns i jorden, och som omvandlar vetekornets död till liv, hotas av människans skoningslösa jakt på mer – i en tid när jordens omsorg utnyttjas utan att vi ger något tillbaka?

Filosofen Maria Puig de la Bellacasa skriver i boken *Matters of Care: Speculative Ethics in More than Human Worlds* fram en omsorgsetik som kan hjälpa till att besvara den frågan. Hon beskriver omsorgens tre dimensioner: omsorg som arbete, omsorg som affekt/affektion och omsorg som etik och politik. Arbetsdimensionen handlar om omsorg som att sköta om och ta hand om. Dimensionen affekt/affektion fokuserar på de kärleksfulla och omtänksamma sidorna av omsorg medan den etiska/politiska dimensionen handlar om hur omsorg ges och distribueras så bra som möjligt i ett sammanhang och i ett samhälle.

Att uppmärksamma alla dessa dimensioner, låta dem samexistera i alla sina spänningar, möjliggör en omsorgsetik som inser att omsorg inte är oskyldigt.

Det visar sig inte minst, menar Puig de la Bellacasa, genom hur kvinnors omsorg har utnyttjats eller tagits för givet. Att kvinnor ska offra sig själva för att ta hand om andra är en norm som har varit seglivad genom människans historia, inte minst i kyrkan.

Samtidigt är vi beroende av omsorg från andra för att klara oss, även om vi ofta tycks vilja frigöra oss från det beroendet eller åtminstone inte behöva tänka på det. Vad Puig de la Bellacasa vill belysa är alltså att omsorg kan handla om både orättvist fördelade krav på att ge av sig själv för någon annans skull *och* om något som kan komma ur en kärleksfull relation, likaväl som ett etiskt eller politiskt åtagande.

"Att låta våra drömmar om ökad utvinning ur jorden dö så att jorden faktiskt kan leva – kanske är det vägen framåt?"

"Vetekornets lag kanske inte bara bör handla om våra enskilda liv längre, utan om en större berättelse om sammanflätade livsflöden i den värld som Gud har skapat och lämnat till oss att vårda."

Mötet med jorden

Genom att använda dessa tre distinktioner visar Puig de la Bellacasa hur omsorg inte nödvändigtvis är knutet enbart till mellanmännsliga relationer mellan två personer som har någon form av känslomässiga band till varandra. Omsorg kan ske på fler sätt än så, som den icke-männsliga omsorgen som rymmer jordens omsorg om vetekornet – den som finns med som en tyst handling i Jesu liknelse om vetekornets lag.

För Puig de la Bellacasa är omsorg något som är större än enskilda handlingar eller regler, det är något som finns som en fristående kraft som vi som levande varelser kan välja att delta i eller inte. På så sätt öppnar hon upp för en etik som kan utgå från ett icke-männsligt perspektiv: jordens perspektiv.

Puig de la Bellacasa beskriver hur människans tid har snabbats upp, accelererat under det senaste århundradet. Vi lever våra liv snabbare och snabbare och vi förbrukar också jorden allt snabbare. Vår tid tycks gå fortare. I mötet med jorden beskriver Puig de la Bellacasa hur hon möter en annan tid, jordens tid – *soil time*. För maskarna som lever i jorden och som hjälper växterna att växa har tiden kanske snarare saktats ned i samma takt som människans accelererat. När vi har använt jorden för ständigt ökande produktion har de varelser som lever där fått mindre utrymme, mindre möjlighet till blomstring och liv.

Odla efter jordens egen takt

Puig de la Bellacasa förordar ett fokusskifte från ett användande och exploaterande av jorden till ett samarbete med den och en anpassning till dess tid. I stället för att maximera avkastning ur jorden bör vi så och odla efter jordens egen takt. Om vi människor väljer att stanna upp och göra mindre kan de liv som har fått stå tillbaka på grund av oss få en chans att leva upp igen.

På samma sätt som kvinnors omsorg har exploaterats, har vi alltså exploaterat jordens omsorg. En omsorg som inte sker av plikt eller kärlek men som finns som en livgivande kraft i den mylla som ger vetekornet livet tillbaka. En slags skaparkraft kan man tolka det som; som skapelsens deltagande i sitt eget tillblivande. Och i stället för att tacksamt uppskatta denna livgivande process så utnyttjar vi den för kortsiktig vinst. Precis som kvinnors omsorgsarbete många gånger har utnyttjats,

osynliggjorts eller tagits för givet.

Nu kanske du tänker: "Hur ska vi annars försörja en växande befolkning på jorden, om vi inte kan odla i samma skala?" Det är en komplex fråga, men tveklöst är det inte möjligt att fortsätta som vi har gjort om vi vill ha någon odlingsbar mark kvar i framtiden.

Uppskatta jordens omsorg

Att börja se på jorden som en plats fylld av liv, som ger oss gröda men som också behöver få något tillbaka, är kanske en början till både mer hållbara praktiker och en ökad insikt om vårt beroende av världen omkring oss. Det kan öppna för en insikt om att våra mänskliga liv hänger ihop med andra arters liv och att vetekornets lag kanske inte bara bör handla om våra enskilda liv längre, utan om en större berättelse om sammanflätade livsflöden i den värld som Gud har skapat och lämnat till oss att vårda. Där kornets fall i jorden är en del i ledet och där dess död inte bara gynnar den egna återuppståndelsen utan också det liv som finns i jorden där det faller.

Kanske är det så att klimatkrisen kräver människans "död" så att andra kan leva, med konsekvensen att människan också överlever på längre sikt – fast i en ny skepnad. Det vill säga: Kanske måste vi människor stå tillbaka och inte längre söka oss uppåt och framåt på bekostnad av andra arters väl. Kanske måste drömmen om ständig tillväxt och ökat välstånd dö för att vi som skapelse ska överleva. Om både människor, djur, växter och allt annat levande ska få finnas kvar och till och med blomstra måste vi låta antropocentrismen (det vill säga människan som alltings centrum) dö. På så sätt kan vi finna vägar mot en ny mänsklig skepnad. En skepnad som har kommit ned till jorden igen och insett vårt beroende av allt det där vi tidigare har tagit för givet.

Allt detta som ett deltagande i den omsorg som finns överallt omkring oss. Så kan vetekornets lag i klimatkrisens tid bli en uppmaning till oss att börja se och uppskatta den omsorgen igen. •

SOFIE SÖDERIN är teolog och prästkandidat för Stockholms stift samt samordnare för det ekoteologiska nätverket Skapelse & Existens.